

УДК 364.22:351.2:331.5

ФЕНОМЕН БІДНОСТІ ПРАЦЮЮЧОГО НАСЕЛЕННЯ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ, ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Оксана Поплавська; Олена Шевчук

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

Резюме. Відповідно до Цілей сталого розвитку, до першочергових завдань, котрі потребують консолідації зусиль усього світового товариства, віднесено проблему бідності. Протягом останніх років було зроблено чимало, але не зважаючи на позитивні зрушення щодо подолання цього негативного явища, через поступ 4 промислової революції та надзвичайні стани, що стали можливі через пандемію коронавірусу COVID-19, бідність знову набирає обертів. Разом з тим, цей процес ускладнюється тим, що бідність поширюється і серед працюючого населення. Таке явище має чимало негативних наслідків, тому подолання бідності залишається на сьогодні важливим викликом перед урядами усіх країн світу, суспільством. Зважаючи на таке, метою статті було вивчення феномену бідності серед працюючих в Україні, дослідження основних причин та наслідків бідності серед працюючих в Україні, а також розроблення пропозицій щодо подолання цього явища. Проаналізувавши рівень бідності населення та працюючих в Україні, було виявлено різне розуміння бідності з боку уряду та населення, про що свідчать офіційні дані: за прийнятою методологією обчислення рівня бідності вона скорочується, але за даними обстеження домогосподарств, більшість людей вважають себе бідними. Дослідивши чинники, що впливають на динаміку показника бідності серед працюючих, було виокремлено основні, серед яких недосконалість методології обчислення прожиткового мінімуму та прогалини в системі оплати праці. За результатами дослідження автори узагальнили та згрупували наслідки бідності для людини і для держави, серед яких вагомими є соціальні та економічні. Гуртуючись на власній методиці, автори оцінили ризик-фактори, що можуть погіршувати ситуацію з бідністю та зробили висновки про необхідність вжиття певних заходів. Зокрема, задля подолання бідності серед працюючих в Україні автори запропонували комплекс дій, який охоплює три напрямки: методологічні, організаційно- економічні, мотиваційні. Методологічні заходи передбачають переосмислення та удосконалення методології обчислення прожиткового мінімуму, формування тарифної сітки в бюджетній сфері та ін. До організаційно-економічних заходів віднесено удосконалення податкової системи, законодавчого поля у сфері праці. До мотиваційних заходів належать ті, що стимулюватимуть створення нових робочих місць, самозайнятність.

Ключові слова: бідність працюючих, прожитковий мінімум, винагорода за працю, заробітна плата, неповна зайнятість, наслідки бідності.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.04.050

Отримано 19.05.2020

UDC 364.22:351.2:331.5

WORKING POVERTY PHENOMENON: REASONS, CONSEQUENCES, WAYS OF REDUCTION

Oksana Poplavska; Olena Shevchuk

Vadym Hetman Kyiv National University of Economics, Kyiv, Ukraine

Summary. In accordance with the Sustainable Development Goals, poverty problem is referred to the primary tasks that require consolidation of the efforts of the entire world community. In recent years, a lot has been done, but despite the positive changes to overcome this negative phenomenon, due to the advancement of the

4th industrial revolution and the emergency situations caused by COVID-19 coronavirus pandemic, poverty is growing. At the same time, this process is complicated by the fact that poverty is spreading among the working population. This phenomenon has many negative consequences, therefore poverty reduction remains an important challenge for the governments of all countries of the world, for society. Thus, the objective of the paper is to investigate the phenomenon of poverty among workers in Ukraine, to research the main reasons and consequences of working poverty in Ukraine, as well as to develop proposals to overcome this phenomenon. Analyzing the level of poverty of the population and workers in Ukraine, different understanding of poverty by the government and the population, as evidenced by official data is revealed, i.e.: according to the adopted methodology for poverty calculation, it is reduced, but according to household surveys, most people consider themselves poor. Examining the factors influencing the dynamics of the poverty rate among workers, the main ones are identified, including the imperfection of the methodology for subsistence level calculation and gaps in the wage system. According to the investigation results, the authors summarize and group the consequences of poverty for person and for the state, among which the social and economic ones are important. Based on their own methodology, the authors assess the risk factors worsening the poverty situation and come to the conclusion that certain measures should be taken. Particularly, in order to reduce poverty among workers in Ukraine, the authors proposed a set of actions: methodological, organizational, economic, motivational. Methodological measures include rethinking and improving the methodology for subsistence level calculation, formation of tariff grid in the budget sphere, etc. Organizational and economic measures include improving the tax system, legislation in the labor market. Motivational measures include those that boost job creation, self-employment.

Key words: working poverty, subsistence level, wages, underemployment, the consequences of poverty.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.04.050

Received 19.05.2020

Постановка проблеми. Світовою спільнотою найважливішою проблемою, яку слід першочергово вирішувати, визначено бідність населення, про що відзначено у Цілях сталого розвитку. Глобальний масштаб проблеми зумовлений тим, що це явище притаманне не лише бідним, економічно нерозвиненим країнам, але й розвиненим країнам світу. Не зважаючи на зусилля, яких докладають уряди країн, й загальну тенденцію до зниження рівня бідності, вражають факти існування бідності серед працюючих. Міжнародна організація праці у своєму статистичному огляді відзначає зростання бідності саме серед працюючих: у 2018 році 21 відсоток усіх працівників належать до бідних [6]. А Європейський фонд наголошує на тому, що ще 10% працюючих під час економічної кризи в ЄС стали потенційно бідними [3]. На жаль Україна не є винятком, проблема бідності серед працюючого населення існувала, що негативно впливало на розвиток людського капіталу, забезпечення соціальної безпеки країни. Водночас, в умовах пандемії вона ще більше загострюється й оголює проблеми в моделі винагороди за працю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бідність як соціально-економічне явище в Україні досліджують такі науковці, як Лібанова Є. М., Черенько Л. М. [13, 17], які розробили методологічні основи дослідження бідності й були залучені до розроблення Стратегії подолання бідності [15], Амелічева Л. П. [10], Колот А. М., Герасименко О. А. [12], які дослідивши феномен прекаризації та умов гідної праці через призму зайнятості відзначили ризики найманих працівників та самозайнятих збідніти, Підлипна Р. П., яка охарактеризувала різні підходи до розуміння бідності та її визначення [14], Чала Н. Д. [2], котра наголосила на тому, що причинами бідності можуть бути не лише суто економічні, але й етичні. Крім того, ґрунтовні дослідження бідності саме серед працюючих здійснювали Ahrendt D. [1], Нерман Е. [5], які наголошують на важливості усунути основну причину бідності працюючих – нестабільні доходи. Водночас залишаються поза увагою такі аспекти бідності працюючих, як низький рівень їхньої заробітної плати, недооціненість робочої сили, зокрема в Україні.

Метою дослідження є вивчення феномену бідності серед працюючих в Україні та розроблення пропозицій щодо подолання цього явища.

Постановка завдання. Для досягнення мети дослідження вирішено такі завдання: проаналізовано рівень бідності населення та працюючих в Україні та

виокремлено основні чинники, які впливають на динаміку показника; проаналізовано базові компоненти, які створюють ризики бідності серед працюючих та узагальнено основні причини бідності працюючих; оцінено вплив ризик-чинників на бідність та охарактеризовано загальні тренди; розроблено ряд заходів щодо подолання бідності серед працюючих в Україні.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз та синтез, узагальнення, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. В загальному розумінні бідність працюючих – це стан, коли за умови повної зайнятості людина отримує дохід, менший за межу бідності (як правило, це фактичний розмір прожиткового мінімуму). Зрозуміло, що статистка оцінює бідність не окремого працівника, а домогосподарства, де є працюючі. Відтак, якщо у домогосподарстві одна працююча особа та інших джерел доходу немає, то за умови низької заробітної плати така людина та її родина потрапляє до когорти бідних. Розуміючи важливість завдання подолання бідності, в Україні у 2016 було ухвалено стратегію подолання бідності [14], якою передбачено скоротити рівень бідності за абсолютним критерієм для порівняння з міжнародними показниками (за методологією Світового банку) до 0,5%, а рівень бідності за абсолютним критерієм (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму) серед працюючих осіб – до 11%. Тож проаналізуємо, як змінювався показник бідності протягом останніх років (таблиця 1).

Таблиця 1. Аналіз рівня бідності в Україні*

Table 1. Poverty analysis in Ukraine

ПОКАЗНИКИ	2015	2016	2017	2018	Зміна показника (2018 р. до 2015 р.), %
Рівень бідності за абсолютним критерієм (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), відсотків	58,3	58,6	47,3	43,2	+25,9
<i>У тому числі серед працюючих осіб, відсотків</i>	52,5	52,6	39,1	35,6	+32,2
Рівень бідності за абсолютним критерієм (доходи, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), відсотків	51,9	51,1	34,9	27,6	+46,8
<i>У тому числі серед працюючих осіб, відсотків</i>	42,6	42,0	23,7	18,2	+57,3
Частка бідного населення (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), охопленого програмами соціальної підтримки (соціальні пільги, житлові субсидії, допомога на дітей, допомога малозабезпеченим сім'ям та інші види соціальної допомоги), відсотків	63,0	70,3	73,6	70,9	-11,1

*Побудовано за даними офіційного сайту Міністерства соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Pokazniki-socialnoi-sferi.html>.

Відповідно до даних таблиці 1 очевидними є позитивні зрушення у боротьбі з бідністю. З 2015 до 2018 р. бідність серед працюючих за абсолютним критерієм за витратами зменшилася більше як на 30%, а за доходами – майже удвічі скоротилася. Водночас, за результатами обстеження домогосподарств під час їхнього самооцінювання, більшість респондентів відзначає, що вони постійно відмовляли у найнеобхіднішому (рисунок 1). Зокрема, можемо зробити висновок, що у крайній бідності знаходилися у 2015 році – 4,9% домогосподарств, у 2016р. – вже 4,1%, у 2017 р. – 4,5%, а у 2018 році – 3,5% усіх домогосподарств. Причина такої розбіжності полягає у різному розумінні бідності для окремої людини та для суспільства в цілому. На рівні держави визначаються узагальнені показники, що гуртуються на офіційній інформації та залежать від встановлених у країні соціальних стандартів, зокрема

прожиткового мінімуму. Й тут криється небезпека, адже некоректно визначені стандарти чи спрощена методика обчислення показника викривляє реальні дані. Наприклад, важливо зрозуміти, що домогосподарства оцінюють доходи стосовно всієї сім'ї, а ось прожитковий мінімум розраховується на одну особу.

Рисунок 1. Розподіл домогосподарств за самооцінкою рівня їх доходів (%)*

Figure 1. Distribution of households by self-assessment of their income level (%)

*Побудовано за даними офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Разом з тим, те, що працююча особа є бідною, вже свідчить про певні диспропорції, аномалії у винагороді за працю. Такий висновок ґрунтується на тому, що останні роки у структурі сукупних грошових доходів населення заробітна плата є найбільшою та має тенденцію до зростання. Якщо у 2015 році оплата праці у сукупних грошових доходах домогосподарств складала 52,8%, то у 2018 р. – 60,5%. Також низький рівень оплати праці (за місяць) може свідчити про неповну зайнятість. За офіційними даними, в Україні переведено на неповний робочий день (тиждень) в середньому за рік у 2018р. 1,7% штатних працівників, а перебували у відпустках без збереження заробітної плати близько 1% штатних працівників. Тож фактор неповної зайнятості є менш значущим порівняно з розміром оплати праці. Тому для подолання бідності серед працюючих, в першу чергу, важливо усунути основні чинники, які впливають на появу цього явища – низький рівень заробітної плати.

Проаналізувавши диференціацію заробітної плати в Україні за різними сферами економічної діяльності (табл.2), ми дійшли висновку, що найменший рівень оплати праці спостерігається протягом досліджуваного періоду серед працюючих бюджетної сфери. Водночас максимальне відхилення від середнього протягом 2017–2018 років існує у сфері освіти та охорони здоров'я. При цьому майже за усіма сферами економічної діяльності ці розриви скорочуються. Лише у бік суттєвого перевищення над середнім рухається рівень заробітних плат у сфері інформації та телекомунікацій, водночас розрив між середнім по Україні та у сфері охорони здоров'я поступово зростає.

Таблиця 2. Співвідношення середньої заробітної плати по Україні з рівнем середньої заробітної плати за відповідною сферою економічної діяльності*

Table 2. The ratio of the average wage in Ukraine with the average wage level in relevant sphere of economic activity

Сфери економічної діяльності	2014	2015	2016	2017	2018	Зміна показника 2018 р. до 2014р., %
Сільське господарство	0,71	0,75	0,76	0,81	0,81	113,62
Промисловість	1,15	1,14	1,14	1,07	1,09	94,83
Будівництво	0,82	0,85	0,91	0,88	0,88	107,68
Діяльність у сфері транспорту	1,08	1,09	1,11	1,11	1,13	104,65
Інформація та телекомунікації	1,49	1,70	1,84	1,69	1,61	108,28
Фінансова та страхова діяльність	2,02	2,05	1,97	1,81	1,82	90,38
Наукові дослідження та розробки	1,23	1,19	1,18	1,16	1,16	94,36
Освіта	0,79	0,75	0,73	0,82	0,79	100,70
Охорона здоров'я	0,71	0,68	0,66	0,71	0,67	94,01

*Побудовано за даними офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Виходячи з таких особливостей в оплаті праці та беручи до уваги, що більшість підприємств здійснює організацію заробітної плати на основі тарифної сітки, можемо стверджувати, що рівень соціальних стандартів у сфері доходів суттєво впливають на оплату праці працюючих. Значну вагу має визначення «базового тарифу», який у бюджетній сфері «прив'язується» до прожиткового мінімуму. На початок 2020 р. відповідно до діючої єдиної тарифної сітки працівникам з 1 до 13 розряду фактично нараховують заробітну плату у межах мінімальної заробітної плати, адже за умови виконання норми праці та розрахункового рівня оплати праці нижче мінімальної заробітної плати їх проводиться доплата до мінімальної заробітної плати. Наприклад, якщо ви соціальний працівник (8–10 розряд), то ваш посадовий оклад у січні поточного року становитиме від 3447 грн. до 3826 грн., що менше мінімальної заробітної плати на 1276 або 897 грн. відповідно. Порівнюючи з фактичним прожитковим мінімумом такий посадовий оклад (фактичний розмір прожиткового мінімуму у цінах січня 2020 року в розрахунку на місяць на одну особу з урахуванням суми обов'язкових платежів становив 4335 грн.) можемо одразу сказати, що такий працівник є у секторі бідного населення. Як наслідок, відбувається втрата мотивації до праці.

Для доведення думки щодо негативних наслідків (поширення бідності) через недосконалість винагороди за працю, автори скористалися власною методологією оцінювання потенціалу заробітної плати [16]. Даний показник свідчить наскільки рівень оплати праці дозволяє здійснювати розширене відтворення робочої сили, тобто унеможливорює появу ризику збідніти серед найманих працівників (рисунок 2). З рисунка бачимо, що не зважаючи на зростання номінальної та реальної заробітної плати у 2017 через суттєве падіння у попередніх роках, потенціал заробітної плати був незначним. Разом з тим, значної зміни потенціалу заробітної плати не відбувається, що свідчить про збереження тенденції до обмеженості ресурсів домогосподарств щодо розвитку, збереження здоров'я тощо.

Рисунок 2. Динаміка показника потенціалу заробітної плати в Україні*

Figure 2. Dynamics of the wage potential indicator in Ukraine*

*Побудовано автором за даними офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Крім того, про ризики збідніти свідчить крива розподілу доходів населення (глибина нерівності). На рисунку 3. Представлено, як розподілялося населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць у гривнях. Як бачимо, найбільша частка домогосподарств отримують доходи в межах мінімальної заробітної плати та фактичного прожиткового мінімуму. І чим далі від означених соціальних стандартів, тим менша частка домогосподарств, які мають достатні доходи. Таким чином, можемо зробити висновок, що нерівність доходів віддзеркалює наявність проблем щодо бідності населення, у т. ч. працюючого. Також даний графік підтверджує попередні висновки (рисунок 2) щодо обмеженості ресурсів домогосподарств до формування трудового потенціалу, що є ризиком збідніти у подальшому.

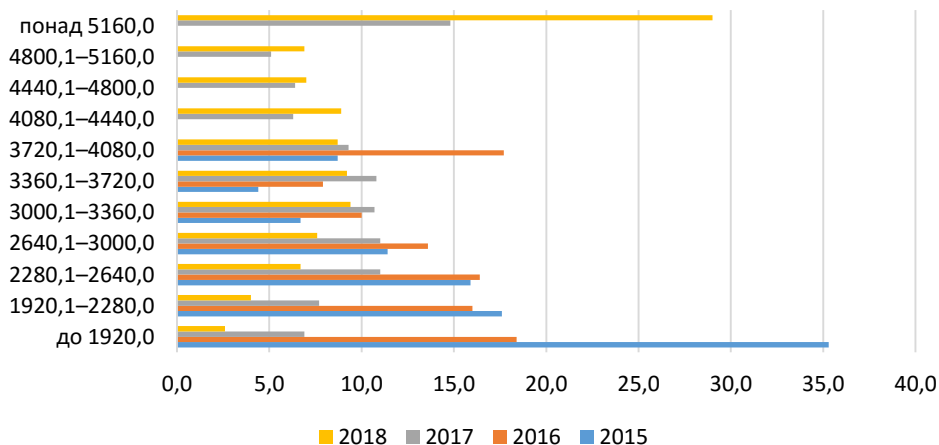

Рисунок 3. Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн.*

Figure 3. Distribution of population (%) by the level of average per capita equivalent to total income per month, UAH*

*Побудовано за даними офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Традиційно наслідки бідності оцінюють з позиції держави, її економічного розвитку. Nakabashi L. доводить тісний зв'язок між розвитком країни та бідністю, вказуючи на те, що крайні форми бідності найвагоміші [8]. Škare M., Pržiklas Družeta R. [9] доводять двоспрямований зв'язок між економічним зростанням та бідністю, а також наголошують на тому, що лише економічного зростання недостатньо, аби повністю подолати бідність. Разом з тим, дослідники доводять, що бідність має багато соціальних наслідків для країни. Це проявляється у нестабільній політичній ситуації або конфліктах. Mood C. та Jonsson O. J. [7] роблять висновок про суттєвий негативний вплив на соціальне життя, вони акцентують на таких наслідках, як стосунки з друзями та родичами (соціальна підтримка) й при цьому доводять, що матеріальна складова є менш значущою. Разом з тим автори вважають за доцільне розглядати вплив бідності й на людину, адже це не тільки трагедія в її житті, але й ризики для родини, зокрема для їхніх дітей. Об'єктивність такого підходу зумовлена реальними фактами. За даними 2017 р. ЮНІСЕФ, що оголошені на Економічному форумі, у Данії, Норвегії та Ісландії кожна десята дитина живе в бідності. В Україні бідність дітей у 2018 р. сягала 49,9 відсотка. Разом з тим, офіс ЮНІСЕФ в Україні у зв'язку з пандемією коронавірусу прогнозує відчутне зростання бідності серед дітей: «за менш загрозливим сценарієм рівень бідності дітей за абсолютним критерієм зросте з 32,9 до 51,3 відсотка, а за більш загрозливим сценарієм – до 58,5 відсотка» [11].

Таким чином, узагальнюючи серед основних наслідків бідності, які можуть проявитися, виділимо такі:

Для людини:

- Соціально-психологічні (проблеми в сім'ї, агресія, психологічні розлади, втрата інтересу до життя).
- Економічні (обмеження у доступі до благ суспільства, обмеження у розвитку людського капіталу).

Для держави:

- Соціальні (злочинність, корупція, соціальне напруження).
- Демографічні (зменшення народжуваності, зменшення тривалості життя).
- Економічні (зростання видатків на соціальну сферу, втрата людського капіталу, низька продуктивність праці) та ін.

Зважаючи на вищезазначене, подолання бідності залишається актуальним для усіх країн світу. Практика розвинених країн доводить, що соціальна допомога та податкові трансферти домогосподарствам можуть майже вдвічі зменшити рівень бідності серед усього населення працездатного віку. Однак соціальні трансферти, як правило, є менш ефективними для зменшення бідності серед сімей з дітьми, ніж серед бездітних домогосподарств [4]. Тож Україна має зосереджуватися не лише на заходах, котрі дозволяють пом'якшити наслідки, але спрямовуватися на усунення ризиків появи та/або поглиблення бідності. Зокрема автори наголошують на необхідності перегляду методології визначення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, зміні підходів до організації праці в бюджетній сфері, а також розширення можливостей для зайнятості з гідними умовами праці.

Розглянемо детальніше пропозиції.

По-перше, зважаючи на реформу освіти та охорони здоров'я, до переліку послуг, які мають бути віднесені до складу життєво-необхідного мінімуму, слід віднести витрати на платні медичні послуги, утримання дітей в дошкільних навчальних закладах, інші освітні послуги. Вважаємо, що набір послуг має формуватися на підставі міжнародних підходів, котрі виписані у Конвенції МОП № 117 про основні цілі та норми соціальної політики. Крім того, коректно було б визначати прожитковий мінімум не однієї особи, а домогосподарства. Відтак, враховувати соціо-демографічні характеристики

домогосподарства, адже, на жаль, чим більше дітей у сім'ї, тим менш заможною є родина. Також слід увести практику індексації прожиткового мінімуму протягом року залежно від індексу споживчих цін. Такий захід дозволить своєчасно реагувати на різкі коливання цін на ринку та пом'якшувати вплив економічних чинників на фінансовий стан домогосподарств.

По-друге, реформування оплати праці в бюджетній сфері має бути спрямоване на об'єктивне оцінювання праці та усунення зрівнялівки у заробітних платах. Для цього рекомендуємо встановлювати тарифну ставку I розряду на рівні не нижче фактичного прожиткового мінімуму з урахуванням обов'язкових платежів. У подальшому важливо виробити зрозумілу методологію віднесення різних посад до того чи іншого розряду, що передбачає проведення оцінювання посад за науково-обґрунтованою методикою, та розроблення професійних стандартів. Важливо також об'єктивно оцінити можливий діапазон тарифної сітки з тим, щоб усунути демотивуючий чинник в оплаті праці (різниця між суміжними тарифними коефіцієнтами має становити не менше порога чутливості). Також доцільним є зміна процедури індексації доходів та підходів до оподаткування трудових доходів громадян. Маємо на увазі індексацію не лише у межах прожиткового мінімуму, але й усієї частини основної заробітної плати. Щодо оподаткування, то вважаємо, що слід переглянути розмір неоподаткованого мінімуму й визначити вищий розмір мінімального доходу, з якого не сплачуються податки.

По-третє, сприяння самозайнятості дозволить частково вирішити проблеми бідності, адже вона не гарантує стабільного доходу. Розвиток цього напрямку передбачає суттєві гарантії та підтримку з боку держави (у т.ч. пом'якшення податкового законодавства, спрощення процедур реєстрації та звітності тощо). Водночас сприяння створенню нових робочих місць, особливо у наукоємних сферах, дозволить розширити можливості щодо зайнятості та забезпечить людей більш стабільним доходом.

Підсумовуючи, слід звернути увагу, що кожен захід сам по собі не може дати позитивного відчутного результату, тому їх необхідно проводити паралельно, поступово долаючи перешкоди.

Висновки. В Україні проблема бідності протягом останніх п'яти років дискутувалася недостатньо активно через певні здобутки уряду щодо зниження рівня бідності та актуалізацію інших соціально-економічних викликів. Водночас існування феномену бідності серед працюючих є вкрай негативним явищем і свідчить про неспроможність ринку праці функціонувати ефективно. На сьогодні в надзвичайних умовах, в яких опинилася наша країна, так само як і інші країни світу через пандемію коронавірусу, проблеми бідності загострилися. Зокрема оголилися проблеми методологічного, соціального та економічного характеру. Їхнє вирішення вимагає консолідації зусиль держави та бізнесу, посилення відповідальності за прийняті рішення усіх гравців ринку. Першочерговими рішеннями мають стати ті, що нівелюватимуть ризики збідніти, стимулюватимуть зайнятість та зростання доходів від праці.

Conclusions. In Ukraine, the problem of poverty has not been actively discussed over the past five years due to some government achievements concerning poverty reduction and actualization of other socio-economic challenges. At the same time, the existence of the working poverty phenomenon is an extremely negative phenomenon and indicates the inability of the labor market to function effectively. At present, under extraordinary conditions caused by coronavirus pandemic in our country, as well as in other countries of the world, the problem of poverty has worsened. Particularly, the problems of methodological, social and economic nature occurred. Their solution requires consolidation of efforts of the state and business, strengthening of responsibility for the accepted decisions of all market actors. The immediate decisions should be those that eliminate the risks of impoverishment, stimulate employment and increase labor income.

Список використаної літератури

1. Ahrendt D., Sándor E., Jungblut J.-M., Anderson R. In-work poverty in the EU. URL: https://www.researchgate.net/publication/327013306_In-work_poverty_in_the_EU.
2. Chala N., Poplavska O. The Interrelation Between Government And Business in Fighting Poverty in Ukraine. *Humanizacija Pracy: kwartalnik. Szkoła Wisza im Pawła Włodkovića w Plocku*. 2017 p. 25-38
3. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Working poor. 21 April 2020. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/topic/working-poor>.
4. Fighting poverty at work. *Observer. OECD*. URL: https://oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/3066/Fighting_poverty_at_work.html.
5. Herman E. Working Poverty in the European Union and its Main Determinants: an Empirical Analysis. *Engineering Economics*. 25 (4). P. 427–436. October 2014. URL: https://www.researchgate.net/publication/271208236_Working_Poverty_in_the_European_Union_and_its_Main_Determinants_an_Empirical_Analysis. <https://doi.org/10.5755/j01.ee.25.4.6339>
6. ILOSTAT. The working poor or how a job is no guarantee of decent living conditions. № 6. April 2019. URL: https://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_696387.pdf.
7. Mood C., Jonsson J. O. The Social Consequences of Poverty: An Empirical Test on Longitudinal Data. *Social Indicator Research*. 2016. № 127. P. 633–652. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4863915/>. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-0983-9>
8. Nakabashi L. Poverty and economic development: Evidence for the Brazilian states. *Economia*. Volume 19. Issue 3. 2018. P. 445–458. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1517758017300425>. <https://doi.org/10.1016/j.econ.2018.11.002>
9. Škare M., Pržiklas Družeta R. Poverty and economic growth: a review. 2016. URL: https://fet.unipu.hr/_download/repository/1Archive_1/Skare-Prziklas.pdf. <https://doi.org/10.3846/20294913.2015.1125965>
10. Амелічева Л. П., Нефодов В. Прекарізація як чинник трансформації інституту трудового права «зайнятість і працевлаштування» в умовах дефіциту гідної праці. *Правничий часопис Донецького університету*. № 1–2. 2017. URL: <http://jpch.donnu.edu.ua/article/view/6042>.
11. Бородчук Н., Черенько Л. Боротьба з COVID-19 в Україні: початкові оцінки впливу на бідність. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/5811/file/COVID%20impact%20on%20poverty%20ukr.pdf>.
12. Колот А. М., Герасименко О. О. Гідна праця у дзеркалі теоретико-прикладних досліджень: сучасний концепт, причини дефіциту та стратегічні вектори його подолання. Імперативи та інноваційні механізми забезпечення гідної праці в умовах становлення нової економіки: зб. тез доп. Учас: Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 квіт.). Київ, 2017. с. 17–24.
13. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 330 с.
14. Підлипна Р. П. Аналіз значення соціального страхування у подоланні бідності. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 10. 2016. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/146.pdf>.
15. Про схвалення Стратегії подолання бідності. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 161-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/248898080>.
16. Поплавська О. М. Маркери соціальної безпеки у сфері оплати праці. Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. праць. № 1 (9). К.: КНЕУ, 2015. С. 170–177.
17. Черенько Л. М. Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка масштабів явища. Демографія та соціальна економіка. 2015. № 1 (23). С. 11–21. <https://doi.org/10.15407/dse2015.01.011>

References

1. Ahrendt D., Sándor E., Jungblut J.-M., Anderson R. In-work poverty in the EU. Available at: https://www.researchgate.net/publication/327013306_In-work_poverty_in_the_EU
2. Chala N., Poplavska O. (2017) The Interrelation Between Government And Business in Fighting Poverty in Ukraine. *Humanizacija Pracy : kwartalnik. Szkoła Wisza im Pawła Włodkovića w Plocku*.p. 25-38
3. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (2020) Working poor. 21 April. Available at: <https://www.eurofound.europa.eu/topic/working-poor>
4. Fighting poverty at work. *Observer. OECD*. Available at: https://oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/3066/Fighting_poverty_at_work.html
5. Herman E. (2014) Working Poverty in the European Union and its Main Determinants: an Empirical Analysis. *Engineering Economics* 25(4):427-436. October. Available at: https://www.researchgate.net/publication/271208236_Working_Poverty_in_the_European_Union_and_its_Main_Determinants_an_Empirical_Analysis <https://doi.org/10.5755/j01.ee.25.4.6339>

6. ILOSTAT. (2019) The working poor or how a job is no guarantee of decent living conditions. №6. April. Available at: https://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_696387.pdf
7. Mood C. Jonsson J. O. (2016) The Social Consequences of Poverty: An Empirical Test on Longitudinal Data. *Social Indicator Research*. №127. p.633–652. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4863915/> <https://doi.org/10.1007/s11205-015-0983-9>
8. Nakabashi L. (2018) Poverty and economic development: Evidence for the Brazilian states. *Economia*. Vol. 19. Issue 3. p. 445-458. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1517758017300425> <https://doi.org/10.1016/j.econ.2018.11.002>
9. Škare M., Pržiklas Družeta R. Poverty and economic growth: a review. 2016. URL: https://fet.unipu.hr/_download/repository/1Archive_1/Skare-Prziklas.pdf <https://doi.org/10.3846/20294913.2015.1125965>
10. Amelicheva L.P., Nefodov V. (2017) Prekarizatsiya yak chynnyk transformatsiyi instytutu trudovoho prava «zaynyatist' i pratsevlashtuvannya» v umovakh defitsytu hidnoyi pratsi. *Pravnychyy chasopys Donets'koho universytetu*. №1-2. Available at: <http://jpch.donnu.edu.ua/article/view/6042>
11. Borodchuk N., Cheren'ko L. Borot'ba z COVID-19 v Ukraini: pochatkovi otsinky vplyvu na bidnist'. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine/media/5811/file/COVID%20impact%20on%20poverty%20ukr.pdf>
12. Kolot A. M., Herasymenko O. O. (2017) Hidna pratsya u dzerkali teoretyko-prykladnykh doslidzhen': suchasnyy kontsept, prychny defitsytu ta stratehichni vektory yoho podolannya. Imperatyvy ta innovatsiyini mekhanizmy zabezpechennya hidnoyi pratsi v umovakh stanovlennya novoyi ekonomiky: zb. tez dop. uchas. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv, 25-26 kvit. s. 17-24.
13. Libanova, E.M. (2008). Bidnist naselennya Ukrainy: metodolohiya, metodyka ta praktyka analizu [Poverty of the People in Ukraine: methodology, methods and analysis practise]. Kyiv, KNEU.
14. Pidlypna R.P. (2016) Analiz znachennya sotsial'noho strakhuvannya u podolanni bidnosti. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*. Vypusk 10. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/146.pdf>
15. Pro shvaleennya Stratehiyi podolannya bidnosti. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznya 2016 r. № 161- r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248898080>
16. Poplavska O.M. Markery sotsialnoi bezpeky u sferi oplaty pratsi. Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka: zb.nauk.prats. №1 (9). K.:KNEU, 2015. s. 170-177.
17. Cherenko L.M. (2015) Novi formy bidnosti v Ukraini: osnovni proiavy ta otsinka masshtabiv yavlyshcha [New forms of poverty in Ukraine: key manifestations and assessment of the magnitude of the phenomenon]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, no.1, pp.11-21. <https://doi.org/10.15407/dse2015.01.011>